

τινας επίσης περιπτώσεις (αντιστοιχούσας εἰς περιεκτικότητα κάτω τῶν 350 γρμ. ἐν τῷ αἵματι) δὲν παρατηροῦντο αἱμορραγίαι ἀπὸ τῶν οὐλῶν, ἀλλ' ἐνίοτε μικραὶ αἱμορραγικαὶ διηθήσεις ὑπὸ μορφὴν αἱμορραγικῶν κηλίδων ἀθρόων πως, εἰς ὅλους περιορισμένους μικρὰς ἐκτάσεις, ὅσον διδράχμου ἢ ταλήρου, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ραχιαίαν ἐπιφάνειαν τοῦ βραχίονος ἢ ἀντιβραχίου ἢ τῆς ἄκρας χειρὸς ἢ καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον ἢ τὸν τράχηλον. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας παρατηρεῖτο ἐπιβράδυνσις τῆς συστολῆς τοῦ θρόμβου μετὰ σημαντικῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αἱμοπεταλίων, ἐνῶ τὸ σημεῖον τῆς περιδέσεως (*signe du lacet*) ἦτο ἀρνητικόν.

Ἐκ τῆς παρουσίας μελέτης καταφαίνεται σαφῶς ἡ ἐλάττωσις τῆς βιταμίνης C ἐν τῷ αἵματι. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν μακρῶν ἡμῶν κλινικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐνταῦθα, ἀποδεικνύεται εἰς πλείστας τῶν περιπτώσεων τούτων ἡ συνύπαρξις ἡμεραλωπίας (ἄλλοτε μὲν ἀβληχρᾶς ἢ φευγαλέας, σπανιότερον δὲ λίαν ἐκδήλου) διαφόρων ὀφθαλμικῶν διαταραχῶν¹, νευρικῶν διαταραχῶν (τροφικῶν, παρέσεων, ἀναισθησιῶν κτλ.) ἐντερικῶν ὡς καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ τροφοπενικοῦ τούτου ἐδάφους (ὑπὸ ὥρισμένης συνθήκας) ἐμφανίσεως ἐνίοτε πελλάγρας, ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ πελλαγορειδοῦς ἐρυθήματος μέχρι τελείας πελλάγρας, μετὰ τῆς κλασσικῆς συμπτωματολογικῆς τριάδος, εἶναι λογικὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πρόκειται ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τούτων καὶ περὶ ὑποβιταμινώσεως A καὶ τοῦ συμπλέγματος B.

Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις παρατηρηθεῖσαν τροφοπενίαν, ἀνεξαρτήτως ἀμιγῶν συνδρόμων ὑποβιταμινώσεων A, B, C, ἅτινα σπανίζουσι, πρόκειται ὡς τὰ πολλὰ (ἀνεξαρτήτως ἐτέρων διαταραχῶν τοῦ χημισμοῦ τοῦ αἵματος) περὶ πολυ-ὑποβιταμινώσεως.

BYZANTINΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ. — Σχέσεις τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους πρὸς τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἡλιοδώρου, ὑπὸ Πέτρου Π. Καλονάρου. — Ἀνεκρινώθη ὑπὸ Γ. Σωτηρίου.

Εἰς τὴν τελευταίως δημοσιευθεῖσαν ἔκδοσίν μου τῶν ἐμμέτρων κειμένων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους (τόμοι Α' καὶ Β', Ἀρχαῖος ἔκδοτ. οἶκος Δημητράκου, Ἀθῆναι 1941) ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ μεσαιωνικὸν τοῦτο ἔπος βρίθκει χωρίων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς ἄλλα τοιαῦτα τῶν κλασ-

¹ Πειτετάκης, Ὁφθαλμολογικαὶ παρατηρήσεις κατὰ τὴν ἐπιπολαίαν τροφοπενικὴν κερατίτιδα καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὰς κατὰ τὸ ὀφθαλμικὸν γάγγλιον καὶ τὰ νεύρα ἐκφυλιστικὰς ἀλλοιώσεις, μετ' ἐπιδείξεως ἀνατομοπαθολογικῶν παρασκευασμάτων. (Ὁφθαλμολογικὴ Ἑταιρεία, Συνεδρία τῆς 11 Μαΐου 1942).

σικῶν συγγραφέων καὶ τῶν σοφιστικῶν μυθιστορημάτων¹. Χάριν δὲ εὐχερεστε-
ρας ἀντιπαραβολῆς παρέθεσα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις ἀμφοτέρων τῶν τόμων τῆς
ἐκδόσεώς μου μερικὰ τῶν τοιούτων χωρίων, διὰ τῶν ὁποίων καθίσταται προφα-
νὴς ἡ μίμησις καὶ προάγεται ἡ ἔρευνα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ὡς πρὸς τὸ ζήτημα
τῆς λογίας προελεύσεως αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐπισταμένη ἔρευνα μεταγενεστέρα μοὶ παρέσχε τὴν
εὐκαιρίαν ν' ἀνεύρω πλεῖστα νέα χωρία καὶ κατόπιν τούτου ἔλαβον τὴν ἀπόφα-
σιν νὰ προβῶ εἰς δευτέραν καὶ ἐξονυχιστικὴν μελέτην τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους κατὰ
συγγραφεῖς, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ Ἔπος τοῦτο παρουσιάζει σχέσεις. Μεταξὺ δὲ
τῶν ὡς ἀνωτέρω νέων χωρίων, τὰ ὁποῖα ἀνεῦρον, πρωτεύουσιν θέσιν κατέχουσι
καὶ ἐν τῷ σοφιστικῷ μυθιστορήματι τῶν Αἰθιοπικῶν τοῦ Ἡλιοδώρου κείμενα, ὡς
τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀμέσως κατωτέρω ἐλαχίστων παραδειγμάτων:²

§ 1. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἡλιοδώρου ἀρχίζει ὡς ἀκολούθως: *Ἡμέρας ἄρτι
διαγελώσης καὶ ἡλίου τὰς ἀκρωρείας καταυγάζοντος* (Αἰθ. Α', I 1-Budé Α' σελ.
2). Ἡ φράσις αὕτη ἀπαντᾷ σχεδὸν κατὰ λέξιν καὶ εἰς τὰ κείμενα τῶν διαφόρων
διασκευῶν τοῦ Ἀκριτ. ἔπους. Πρβλ. Τῆς δὲ ἡμέρας τῷ φωτὶ ἄρτι διαυγα-
ζούσης/καὶ τοῦ ἡλίου λάμποντος ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας... Κστ 732-733=
Καὶ ὅταν ἡμέρα ἡέλασε καὶ ἡλιος ἐφάνη/καὶ τοῦ ἡλίου λάμπαντος
ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας... Α 3733-3734 (2564-2565)=Π 394, 25-26. Πρβλ.
ὡσαύτως ἀνάλογα παραδείγματα καὶ ἐν Α 2021-2022=Κδ 620.

§ 2. Περαιτέρω ὁ ἥρως τοῦ ἐν λόγῳ μυθιστορήματος Θεαγένης θρηνῶν
γοερῶς πρὸ τοῦ πτώματος γυναικός, τὴν ὁποίαν ἐκλαμβάνει ἀντὶ τῆς ἐρωμένης
του Χαρικλείας, ἀναφωνεῖ: *«Οἷμοι σιωπᾶς καὶ τὸ μαντικὸν ἐκεῖνο καὶ θεηγόρον
στόμα σιγῇ κατέχει... ὀφθαλμοὶ δὲ ἀφεγγεῖς οἱ πάντας τῷ κάλλει καταστράψαν-
τες»* (Αἰθ. Β', IV 3-Budé Α', σελ. 51). Παρόμοιαι σχεδὸν φράσεις ἀπαντῶσι
καὶ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος, φέρονται δὲ ὡς λεχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Διογενοῦς θρηνούντος
πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ πατρός του. Πρβλ. *«Οἷμοι σιγᾷ τὸ μαντικὸν καὶ θεη-
γόρον στόμα· οἷμοι ἐκλείσθη ἡ φωνὴ ἡ πᾶσιν ἡδυάτῃ. / Ποῦ δὲ τὸ
φῶς τῶν ὀφθαλμῶν, ποῦ τῆς μορφῆς τὸ κάλλος;»* Κζ 126-128. Πρβλ.
καὶ ἀντίστοιχα χωρία ἐν Α 4096 (2890) ἐξ. καὶ Π 401, 15 ἐξ., ἐνθα διαφοραί.

§ 3. Ἀλλαχοῦ τοῦ αὐτοῦ μυθιστορήματος ὁ Καλάσιρις, διηγούμενος τὰ τῆς
πάλης τοῦ Θεαγένους πρὸς τοὺς πειρατὰς καὶ ἐπικουρίαν τῆς Χαρικλείας, λέγει τὰ
ἐξῆς: *Ὡς γὰρ ἀποροῦσα πρὸς τὴν ἐνέργειον συμμαχίαν ἡ Χαρίκλεια λόγον ἐπί-
κουρον τῷ Θεαγένει ἐτόξευσεν «Ἀνδρίζου φίλτατε» βοήσασα, ἐνταῦθα ἤδη
μακρῷ τὸν Πέλωρον ὑπερεῖχεν ὁ Θεαγένης ὥσπερ ἰσχύν αὐτῷ καὶ θάρσος τῆς
φωνῆς διακονούσης καὶ ὅτι τῆς μάχης περίεσι τὸ ἔπαθλον μνηνούσης. Ἐγείρας*

γὰρ τὸ φρόνημα πολλοῖς ἤδη τοῖς τραύμασι πεπεισμένος ἐφήλατό τε τῷ Πελώρῳ καὶ τῇ κεφαλῇ τὸ ἐγχειρίδιον ἐπιβαλὼν τῆς μὲν ἀπέτυχεν, ἐκείνον μικρὸν ἀποκλίναντος, ἄκρον δὲ τὸν ὦμον παραξέσας τὴν *χεῖρα* κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ *ἀγκῶνος ἀπέκοπτε*· καὶ τοῦδε ὁ μὲν ἐτράπη πρὸς φυγὴν, ὁ δὲ ἐδίωκε. (Αἰθ. Ε', XXXII 5-6 - Budé B', σελ. 81). Τὰ αὐτὰ περίπου λέγει ὁ Διγενὴς διηγούμενος τὰ κατὰ τὴν πάλην αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅτε ἡ καλή του τὸν ἐνεθάρρυνε διὰ φωνῶν. Πρβλ. Καὶ ὡς εἶδε κυκλοῦντας με τοὺς δύο ὡσεὶ κύνας / *λόγον μοι ἐνετόξευσεν ἐπικούρου* (ἡ κόρη) εἰποῦσα / «*Ἀνδρίζου ὦ παμφίλτατε!*» Καὶ εὐθὺς σὺν τῷ λόγῳ / *ισχὺν ἀναλαβόμενος*, πλήττω τὸν Ἰωαννάκην / ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ *ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος*, / τὰ ὅστ' αὖ συνετρίβησαν, ἡ χεὶρ ὅλη ἠπλώθη, / καὶ τὸ σπαθὶν ἐπὶ τὴν γῆν πέπτωκε παραχοῆμα. Κστ 246-252 = A 3180-3188 (2180-2188) = Π 382, 13-20. Πρβλ τὸ σχετικὸν χωρίον ἐν E 1261 ἐξ., ἔνθα παρατηρεῖται παρανόησις, βλέπε δὲ καὶ ὑποσημ. E 1263 ἐξ. αὐτόθι. Πρβλ. ὡσαύτως σχετικὸν χωρίον καὶ ἐν Κστ 112 ἐξ³.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραλληλιζόμενα χωρία παρατηροῦνται χαρακτηριστικαὶ ὁμοιότητες ἰδίως φραστικά καὶ μάλιστα τοιαύτης μορφῆς, ὥστε ἀποκλείεται ἐντελῶς νὰ ὀφείλωνται εἰς συρροὴν τυχαίων συμπτώσεων. Ἐξ ἄλλου δὲ εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἡλιοδώρου ὑπάρχουν καὶ πλεῖστα ἄλλα χωρία παρουσιάζοντα ὡς πρὸς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος σχέσεις στενοτάτας, οὐχὶ ἀπλῶς φραστικές, ἀλλὰ καὶ βαθυτέρας τοιαύτας, ἀναφερομένας εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν καὶ τὴν πλοκὴν τῆς διηγήσεως. Δυστυχῶς δὲν εἶναι δυνατόν ἐνταῦθα νὰ παρατεθῶσι πολλὰ καὶ ἐκτεταμένα παράλληλα χωρία καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ περιορισθῶ εἰς ἐλάχιστα ἀκόμη παραδείγματα.

§ 4. Οὕτω εἰς τὸ σοφιστικὸν μυθιστόρημα ὁ πρῶν ἱερεὺς Καλάσιρις φέρεται λέγων τὰ ἐξῆς πρὸς τὴν ἐρωτευμένην Χαρίκλειαν «*Βασκανία σου κατήφατο, τάχα μὲν καὶ ὅτε ἐπόμενες πλέον δὲ ὅτε ἐβράβευες· ἐγὼ δὲ ὑπονοῶ τὸν μᾶλλον βασκήναντα Θεαγένης ἐστίν*». Ἡ Χαρίκλεια ἀπαντᾷ· «*ὦ πάτερ, σοὶ μὲν χάρις ὑπεραλγοῦντι τὰ ἡμέτερα, τί δὲ καταρᾷ μάτην τῷ τάχα οὐδὲν ἡδικηκότι; Νοσῶ γάρ οὐ βασκανίαν, ἀλλ' ἐτέραν τινά, ὡς ἔοικε, νόσον*». Καὶ ὁ Καλάσιρις ἀνταπαντᾷ· «*Εἶτα ἀποκρύπτεις, ὦ τέκνον, ... λέγε θαρσύνουσα μηδὲ χορήγει τῷ λυποῦντι μέγεθος σιωπῶσα· πάθος γὰρ ἅπαν τὸ μὲν ὀξέως γνωσκόμενον εὐβοήθητον, τὸ δὲ χρόνῳ παραπεμπόμενον ἐγγὺς ἀνίατον*· τροφή γὰρ νόσων ἡ σιωπή, τὸ δὲ ἐκλαλούμενον εὐπαραμύθητον (Αἰθ. Δ', V 4-7 - Budé B', σελ. 7-9). Καὶ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος φέρεται διαμειβόμενος παρόμοιος διάλογος μεταξὺ τοῦ Ἀκρίτου καὶ τῆς μητρὸς του ἀνησυχούσης διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἐρωτευμένου υἱοῦ

της. Πρβ. «Τί συνέβη σοι, τέκνον μου, καὶ λυπεῖς τὴν ψυχὴν μου; / ... μὴ δαίμων σὲ **ἐβάσκανε**, βλέπων σου τὴν ἀνδρείαν; / ἀναγγειλὸν μοι τάχιον, μὴ θλίβῃς τὴν ψυχὴν μου. / **ὁ γὰρ κρύπτων τὸ νόσημα** ὑπ' αὐτοῦ δαπανᾶται». / «Οὔτε θηρίον προσέκρουσεν, ὁ νέος ἀπεκρίθη, / ἀλλ' οὔτε πάλιν θόρυβος ἐτάραξε ψυχὴν μου. / **Εἴπερ δὲ τὴν μ' ἐβάσκανε, μὴ μὲ τὴν καταρᾶσαι, / τὴν μηδὲν ἀδικήσασαν** ἐγὼ γὰρ ὑγιαίνω». Κδ 387--395 = Α 1802-1818 (1214-1229) = Π 353, 7-18.

§ 5. Εἰς τὸ σοφιστικὸν μυθιστόρημα γίνεται πολὺς λόγος περὶ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς Χαρίκλειας ὑπὸ τοῦ Θεαγένους καὶ περὶ τῆς ἀθρόας καταδιώξεως ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν Δελφῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἡγησίαν. Ἴδου τὸ σχετικὸν χωρίον: «**Ἡγησίας (ὁ στρατηγὸς)** ἐδίδου τῆς ἐξόδου τὸ σύνθημα καὶ πολεμικὸν ἢ σάλπιγξ ὑπεσήμεναι, ... καὶ δρόμος ἀκάθεκτος ... ἐπὶ τὴν μάχην ἠνύετο, οὐ τῆς ἐνόπλου μόνον καὶ ἰσχυοῦσης ἡλικίας, ἀλλὰ μὲν **παῖδες** ... τῆς ἐξόδου μετασχεῖν ἐθρασύνοντο. **Πολλοὶ δὲ γυναῖκες** ἀνδρειότερον τῆς φύσεως ἐφρόνησαν καὶ τὸ προστυχὸν εἰς ὄπλον ἀρπασάμεναι μετέθεον ἀνήνυτα ... εἶδες ἂν καὶ **πρεσβύτου** πρὸς τὸ γῆρας μάχην καὶ ὥσπερ ἔλκουσαν τὸ σῶμα τὴν διάνοιαν καὶ ὀνειδιζομένην τὴν ἀσθένειαν τῆς προθυμίας. Οὕτως ἄρα πᾶσα ἡ πόλις **ὑπερήλγησε τὴν Χαρίκλειας ἀφαίρεσιν** καὶ ὥσπερ ἐνὶ πάθει κεννημένη πρὸς τὴν **δίωξιν** αὐτοβοί ... πάνδημον ἑαυτὴν ἐπαφῆκεν (Αἰθ. Δ', XXI 2-3 - Budé Β', σελ. 35). Καὶ εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος ἐπίσης γίνεται λόγος περὶ ἀκαθέκτου καὶ ἀθρόας διώξεως τοῦ Διγενοῦς ἐπὶ τῇ ἀπαγωγῇ τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ. Πρβλ. Διελάλησαν ἅπασιν εἰς τὸ καβαλλικεῦσαι... / Στρατὸς τε πολὺς ἔνοπλος **εἰς δίωξιν** τοῦ νέου / καὶ ὀπίσω ὁ **στρατηγὸς** μετὰ τῶν δύο τέκνων. / Ἄλλ' οὐδὲ ἡ στρατήγισσα κατελήφθη ἐν οἴκῳ, / τῆς θυγατρὸς τὸν χωρισμὸν μὴ φέρουσα οὐδόλως / **πλήθος γὰρ οἰκετῶν τε μεθ' ἑαυτῆς λαβοῦσα**... / **Οὐδείς δὲ ἐναπέμεινε γηραιὸς οὔτε νέος**, / ὅς οὐκ ἐκαβαλλίκευσεν εἰς **δίωξιν** τοῦ νέου, / πάντα **ὑπεραλγῆσαντες τὴν ἀρπαγὴν τῆς κόρης**, / ὥς μὴ ἰσχύειν ἀκριβῶς ἀριθμῆσαι τὸ πλῆθος. Κδ 597 + Κδ 609-619 = Α 2002 + Α 2015-2019 = Π 357, 18-20 + Π 358, 3-7.

§ 6. Ἀλλαχοῦ τοῦ μυθιστορήματος Τύριός τις ἔμπορος πλουσιώτατος φέρεται ἐπιμόνως ζητῶν τὴν Χαρίκλειαν εἰς γάμον καὶ διαρκῶς παρενοχλῶν τὸν γηραιὸν Καλάσιριν, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ὡς πατέρα τῆς κόρης. Ὁ Καλάσιρις ἀποφεύγων προβάλλει ἀντιρρήσεις ὅτι εἶναι πτωχὸς ἢ στερεῖται προικὸς διὰ τὴν κόρην του καὶ ὅτι τέλος ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς ἄνδρα ξένον καὶ τόσον μακρυνῆς χώρας. Ἄλλ' ὁ Τύριος ἐπιθυμῶν διακαῶς τὴν Χαρίκλειαν ἀντιλέγει «**Πέπανσε** τούτων, ὦ πάτερ, **τὴν μὲν γὰρ προῖκα ἀπέχειν ἡγήσομαι** πολλὰ τάλαντα καὶ

πλούτον όλον τὴν κόρην, ἔθνος δὲ καὶ πατρίδα τὴν ὑμετέραν ἀλλάξομαι τῆς μὲν ἐπὶ Καρχηδονίους ὁρμῆς ἐκτραπείς ὑμῖν δὲ σύμπλους οἱ δὴ καὶ βούλεσθε γενόμενος». (Αἰθ. Ε', XIX 1-3—Budé Β', σελ. 61-62). Τὸ ἀνωτέρω χωρίον παρουσιάζει διπλὴν σχέσιν πρὸς τὸ Ἀκριτ. ἔπος, ἥτοι α') ὥς πρὸς τὸ ἐπεισόδιον, καθ' ὃ ὁ Ἀμηνῶς προτείνει εἰς τοὺς ἀδελφούς νὰ συζευχθῇ τὴν κόρην. πρβλ. «Ἄν ἔν καὶ καταδέχεσθε νὰ μὲ ἔχετε γαμπρό σας, / ... ἐγὼ διὰ τὰ κάλλη της καὶ τὴν πολλὴν εὐγενίαν / ἀρνοῦμαι καὶ τὴν πίστιν μου... / καὶ μετὰ σᾶς νὰ ἔλθω». E 162 + E 175-177 = Ka 304-306 = A 533-534 (94-96) = Π 324, 13-16. β') πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἐπους, καθ' ὃ ὁ Διγενὴς δηλοῖ ὅτι ἀποκρούει τὴν προτεινομένην προῖκα· πρβλ. «Ἐγὼ, κύριε μου πενθερέ, ἐπιθυμίαν εἶχον / τὴν θυγατέρα σου λαβεῖν διὰ τὸ ταύτης κάλλος, / οὐχὶ δὲ πλούτου εἵνεκα... / ἀρκοῦν ἐμοὶ τὰ κάλλη της ἀντὶ πολλῶν προικίων... Kδ. 743-747 = A 2136-2140 (1327-1331) = E 1007-1008⁴.

§ 7. Ἐπὶ τούτοις ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἐν τῷ μυθιστορήματι ἐπεισόδιον τῆς πάλης τοῦ μελλοθανάτου Θεαγένους πρὸς ἀθλητὴν τινα Αἰθίοπα, τὸν ὁποῖον ὁ ἥρωας μας κατώρθωσε νὰ νικήσῃ. Ὁ τρομερὸς Αἰθίοψ ἦτο ἐν τούτοις ἀπολύτως βέβαιος περὶ τῆς νίκης καὶ πρὸ τοῦ ἀνελπίστου παθῆματός του «ἐμειδία τε σεσηρός, καὶ εἰρωνικοῖς τοῖς νεύμασιν ἐκφανλίζειν ἔφκει τὸν ἀντίπαλον... αὐθις ἐθρόπτετο, καὶ ἐπεγέλα βλακῶδες». (Αἰθ. Ι', λα'—Κοραῖ, σελ. 433-434). Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἀμηνῶ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον, μεθ' οὗ μονομαχεῖ καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἡττᾶται. Πρβλ. Ἐξέβη καὶ ὁ Ἀμηνῶς εἰς φάραν καβαλλάρης, / θρασύτατος ὑπῆρχε γὰρ καὶ φοβερός τῇ θέᾳ... / καὶ πάντες συνεξήλθασιν εἰς θέαν τοῦ πολέμου. / Ὁ δ' Ἀμηνῶς *τερπόμενος* καθώσπερ *ἐπεγέλα*, / παρευθὺς ἐπελάλησεν... / ὥς λέων ὠρνόμενος καταπιεῖν τὸν νέον. Ka 161-162 + Ka 171-174 = A 352 ἐξ. = E 18-22 = Π 319, 18 ἐξ.

Λαμβάνων δὲ ἀφορμὴν ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου παραδείγματος, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ Αἰθίοπος, νομίζω σκόπιμον νὰ προσθέσω καὶ τὰς ἐξῆς ἀκόμη παρατηρήσεις.

§ 8. Ὅτι ὁ Ἀμηνῶς μολονότι Ἄραψ τὸ γένος καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων, (οἷτινες, σημειωτέον φέρονται εἰς τὸ Ἔπος καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰθίοπες), ἐν τούτοις αὐτὸς προσωπικῶς εἶναι, κατὰ τὸ κείμενον πάντοτε τοῦ Ἀκρ. ἔπους, «οὐ μέλας ὡς Αἰθίοπες, ἀλλὰ ξανθός, ὠραῖος». Πρβλ. σχετικῶς ἐν Ka 32. Ὁμοίως καὶ ἡ ἡρώϊς τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ἡλιοδώρου Χαρίκλεια, μολονότι θυγάτηρ γνησία τῶν βασιλέων τῆς Αἰθιοπίας, ἐν τούτοις τυγχάνει *λευκή*, τὸ δὲ παράδοξον τοῦτο γεγονός ἐκπληροῦν ἀκριβῶς ἡ πρωταρχικὴ αἰτία τῶν περιπετειῶν

τῆς κόρης ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς της. Πρβλ. σχετικῶς ἐν Ἑλίοδ. Αἰθ. Δ', VIII 5 – Budé B' σελ. 16 καὶ ἔκδ. Κοραῆ σελ. 149 στίχ. 23, ὡς καὶ σελ. 410 αὐτόθι στίχ. 3 + 15 (Βιβλίον Ι', κεφ. ιε').

§ 9. Περὶ Αἰθιοπῶν γενικῶς γίνεται πολὺς καὶ λεπτομερὴς λόγος εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἑλιοδώρου καὶ τοῦτο εἶναι φυσικόν, ἀφοῦ φέρει ἄλλως τε καὶ τὸν τίτλον «*Αἰθιοπικά*,» ἰδιαιτέρως δὲ μνημονεύεται τὸ ἔθνος τοῦτο ἀπὸ τοῦ βιβλίου Η' καὶ ἐφεξῆς μέχρι τέλους τοῦ μυθιστορήματος (ἔκδοσις Κοραῆ, σελ. 309 ἔξ.). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος ἐπίσης οἱ Ἀραβες φέρονται συχνὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰθίοπες. Πρβλ. σχετικῶς ἐν ΚΑ 32, Κδ 970, Κε 223, Κζ 206, Α 2741 (1795). Εἰς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἑλιοδώρου μετὰ τῶν Αἰθιοπῶν συγκαταλέγονται καὶ οἱ *Τρωγλοδῦται* «*μοῖρα Αἰθιοπική, νομαδική δὲ καὶ Ἀράβων ὁμορος, δρόμον τε δξύτητα φύσει εὐτυχοῦντες καὶ ἐκ παίδων ἀσκοῦντες... οὗτοι δ' οὖν πεζοὶ τοὺς ἰππέας ἔφθανον...*» Αἰθ. Η', ιστ' – Κοραῆ, σελ. 344). Ὅμοίως καὶ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος οἱ *Τρωγλοδῦται* ἀναφέρονται ὡς *πεζοί*. Πρβλ. σχετικῶς ἐν ΚΑ 46. Ἡ μνεῖα αὕτη εἶναι μοναδική εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἑπους.

§ 10. Εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους ἡ ἐκλεκτὴ τοῦ Λιγενοῦς φέρεται ὑπὸ τὰς προσωνυμίας «Ἑλιογέννητος» καὶ «Ἑλιογέννημα», αἵτινες ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ὡς δημώδους προελεύσεως. Μετὰ τὴν διαπίστωσιν ὅμως τῶν ὡς ἀνωτέρω σχέσεων τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους πρὸς τὰ Αἰθιοπικά τοῦ Ἑλιοδώρου ἡ ἄποψις αὕτη δὲν εὐσταθεῖ καὶ εἶναι πολὺ πιθανώτερον ὅτι αἱ ἀνωτέρω κοσμητικαὶ προσωνυμίαι προέρχονται ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ σοφιστικοῦ μυθιστορήματος. Πράγματι ἡ Χαρίκλεια φέρεται κατὰ τὸ μυθιστόρημα ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν *γενεάν* τοῦ Ἑλίου (πρβλ. σχετικῶς Αἰθ. Δ', VIII 2-3 – Budé B' σελ. 15 καὶ ἔκδ. Κοραῆ σελ. 148 καὶ 405 βιβλ. Ι' κεφ. ια'), ἐπίσης δὲ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος, ὅστις μάλιστα καὶ περαίνει τὸ ἔργον του μὲ τοὺς ἐξῆς χαρακτηριστικούς στίχους: *Τοιόνδε πέρας ἔσχε τὸ σύνταγμα τῶν περὶ Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν Αἰθιοπικῶν, ὃ συνέταξεν ἀνὴρ Φοῖνις Ἑμισσηνός, τῶν ἀφ' Ἑλίου γένος, Θεοδοσίου παῖς Ἑλιόδωρος.* (Αἰθ. Ι', μα' – Κοραῆ, σελ. 446). Ὑποθέτω λοιπὸν ὅτι αἱ εἰς τὸ Ἀκριτ. ἔπος ἀπαντῶσαι συχνότατα κοσμητικαὶ προσωνυμίαι «Ἑλιογέννητος» καὶ «Ἑλιογέννημα» δὲν εἶναι ποιητικὰ δημιουργήματα πηγαίας ἐμπνεύσεως καὶ δὴ δημώδους, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας λογίας προελεύσεως καὶ ὅτι ἀπαξ εἰσαχθεῖσαι ἐξ ἀπομιμήσεως τῶν Αἰθιοπικῶν εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος, διεδόθησαν ἐκεῖθεν καὶ εἰς ἄλλα μεσαιωνικὰ ἑλληνικὰ μυθιστορήματα (Λύβιστρον κλπ.), καθὼς καὶ εἰς τὰ διάφορα δημώδη ἄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου.

Τοιαύτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἶναι ἡ μορφή τῶν σχέσεων τοῦ Ἑπους καὶ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ἑλιοδώρου. Εἰς τὰ ὡς ἀνωτέρω προτεινόμενα πρὸς ἀντι-

παραβολὴν χωρία θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ προσθέσω καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀκόμη, πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἐνταῦθα¹. Πάντως καὶ τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀνακοινώσῃ κείμενα εἶναι ἀρκετὰ νὰ καταδείξωσι τὴν ροπήν, ἣν ἔσχε τὸ μυθιστόρημα τῶν Αἰθιοπικῶν τοῦ Ἡλιοδώρου ἐπὶ τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος.

SOMMAIRE

L'auteur de la communication ci-dessus étudie l'épopée byzantine de Digénis Akritas dans ses rapports avec le roman sophistique d'Héliodore: Les Ethiopiques (Théagène et Chariclée). Il présente tout d'abord quelques passages parallèles choisis dans les textes en question et essaie de démontrer que le roman d'Héliodore a eu une influence assez profonde sur l'épopée byzantine de Digénis. En dernier lieu l'auteur suppose que même le surnom d'«Heliogennitos» (fille née du Soleil) attribué à la bien-aimée de Digénis et cité dans l'épopée, aussi bien que dans les cantilènes akritiques, n'est en dernière analyse qu'une imitation d'origine savante et tirée du roman sophistique d'Héliodore.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ Πρβλ. ἔκδοσιν κειμένων: Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας ὑπὸ Πέτρου Π. Καλονάρου, τόμ. α', Εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Ἀκριτικὸν ἔπος, σελ. ιη' ἐξ. Πηγαὶ καὶ σχέσεις τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, σελ. κα' ἐξ. Σοφιστικὰ μυθιστορήματα καὶ σελ. λστ' Στέμμα.

² Διὰ τὰς παραπομπὰς εἰς τὸν Ἡλιοδώρον ἐχρησιμοποίησα τοὺς δύο ἐκδοθέντας τόμους ὑπὸ Rattenbury - Lumb - Maillon: Héliodore, Les Ethiopiques (Παρίσιοι 1935 - 1938, Les Belles Lettres), τοὺς ὁποίους καὶ σημειῶ διὰ τῆς συντομογραφίας: Budé. Διὰ τὰ ἀπὸ τοῦ Η' βιβλίου καὶ ἐφεξῆς χωρία τοῦ Ἡλιοδώρου παραπέμπω εἰς τὴν ἔκδοσιν Κοραῆ (Παρίσιοι (1804). Διὰ τὰς παραπομπὰς εἰς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους χρησιμοποιοῦ τὰς συντομογραφίας τὰς καθιερωθείσας εἰς τοὺς τόμους τῆς ἐκδόσεώς μου. Αἱ κυριώτεραι τῶν συντομογραφιῶν τούτων εἶναι αἱ ἐξῆς: Κ = κείμενον Κρυπτοφέρρης. Ε = κείμενον Ἐσχοριάλ. Π = πεζὸν κείμενον (ἔκδοσις Πασχάλη ἐν Λαογραφίας Θ', σελ. 313 ἐξ.). Α = κείμενον Ἀθηνῶν (πρώην Ἀνδρου). Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοί, οἱ σημειούμενοι παραπλεύρως τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κειμένου, δηλοῦσι τὰ ἀντίστοιχα χωρία τοῦ κειμένου τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος.

³ Τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Ἡλιοδώρου πλὴν τῆς χαρακτηριστικῆς σχέσεως, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὡς πρὸς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ἐνέχει καὶ ἄλλην ἐξαιρετικὴν σημασίαν ὅτι ἐμφανίζει ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἄσμα τοῦ Ἀρμούρη καὶ δὴ πρὸς τὰ χωρία τοῦ ἔπους τούτου, ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἥρωος Ἀρμούρη καταδιώξεως ἐνὸς Σαρακηνοῦ, οὗτινος καὶ ἀπέκοψε τὴν χεῖρα, τοῦ καλουμένου «Κουτζοχέρη». Οὕτω τὸ ἄσμα τοῦ Ἀρμούρη παρουσιάζει ἐν ἐπὶ πλέον στοιχείον λογίας παραδόσεως καὶ ἐξαρτήσεως ἐκ τῶν κειμένων τοῦ ἔπους. Τὸ ἐν προκειμένῳ στοιχεῖον εἶναι μάλιστα τὸ χαρακτηριστικώτερον καὶ πολὺ οὐσιωδέστερον τῶν ὧν ἐμνημόνευσα εἰς τὴν σχετικὴν ὑποσημείωσιν ἐν σελ. 213 τοῦ β' τόμου

τῶν κειμένων τοῦ Ἀκριτ. ἔπους, ἔνθα καὶ παρατίθεται ὁλόκληρον τὸ ᾠσμα. Πρβλ. αὐτόθι σχετικὰ χωρία ἐν σελ. 215 στίχ. 91 ἔξ. καὶ σελ. 216, στίχ. 161 ἔξ.

⁴ Πρβλ. ὡσαύτως ἐν Β' τόμῳ Ἀκριτά, σελ. 231, ᾠσμα Δ - ια': Ἡ ἀπαγωγή τῆς κόρης τοῦ στρατηγοῦ, στίχ. 87: «Ἀπροίκιστην τὴν ἤθελα καὶ ἀπροίκιστην τὴν παίρνω».

⁵ Τὰ χωρία τοῦ Ἡλιοδώρου, εἰς τὰ ὁποῖα διεπίστωσα σχέσεις πρὸς τὰ κείμενα τοῦ Ἀκριτ. ἔπους ἀνέρχονται μέχρις ὥρας εἰς περισσότερα τῶν ἐξήκοντα. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ γεγονός ὅτι αἱ ὁμοιότητες ἐμφανίζονται στενότεραι μὲ τὸ κείμενον Κρυπτοφύρου καὶ χαλαρότεροι πρὸς τὰ ἄλλα κείμενα τοῦ Ἐπους.

PHYSIQUE MATHÉMATIQUE. — Les corpuscules à structure multipolaire en relativité restreinte, par A. Papapétrou*, présentée par C. Maltézos.

I. Lubanski¹ a donné une méthode particulièrement élégante pour l'étude au point de vue relativiste des corpuscules, dont la structure intérieure ne peut simplement être caractérisée par un pôle de masse, mais exige en outre l'introduction de grandeurs bipolaires. Cette méthode s'était d'abord appuyée sur les équations approchées de la théorie de gravitation d'Einstein:

$$\square \varphi_{\alpha\beta} = -2\kappa T_{\alpha\beta}, \quad \frac{\partial \varphi_{\alpha\beta}}{\partial x_{\beta}} = 0, \quad (1)$$

$\varphi_{\alpha\beta} = \varphi_{\beta\alpha}$ potentiel du champ de gravitation, $T_{\alpha\beta} = T_{\beta\alpha}$ tenseur de matière, κ constante de gravitation. Plus tard on a pu démontrer² que la dépendance avec la théorie de gravitation n'était qu'apparente, et que cette méthode ressort de la relativité restreinte, où elle permet une discussion complète du problème des corpuscules à structure multipolaire. Quant à l'intérêt physique de ces corpuscules il suffit de remarquer que, d'après les résultats d'une série de publications de Hönl et Papapétrou³, un corpuscule à structure mono-bipolaire doit être considéré comme le modèle de l'électron magnétique de Dirac.

Dans l'étude qui suit nous donnerons une méthode de solution plus simple des équations de Lubanski pour le cas des corpuscules mono-bipolaires.

* Α. ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ, Τὰ σωματῖα πολλαπλῆς πολικῆς δομῆς ἐν τῇ εἰδικῇ σχετικότητι.

¹ J. Lubanski, Acta Physica Polonica 6 (1937), 356; dans la suite cité comme L.

² A. Papapétrou et H. Hönl, ZS. f. Phys. 114 (1939), 478; A. Papapétrou, Praktika de l'Académie d'Athènes 14 (1939), 540.

³ ZS f. Phys. 112 (1939), 512; 114 (1939), 478; 116 (1940), 153; dans la suite comme I, II, III.